

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

HEEK GENT

A D V Y S

Op de

PRESENTATIE

Van

PORTUGAEL.

Het tweede Deel.

Met een Remonstranci aen sijn Konincklijcke Majesteyt van Portugael by de Inwoonders Portugesen van de Capitanie van Parnambocq overgelevert.

Gedruet in't Jaer ons Heeren, 1648.

A D V Y S

Op de presentatie van Portugael.

Het tweede Deel.

S At de presentatie van Portugael belangt, hoedanigh die is, werdt in't EERSTE DEEL verhaelt, en ben ick van Advijs en Oordeel, als daer mede ghenoeghsaem verthoont, datmen deselve in alle manieren behoort aen te nemen soo die leyt, midts daer by soo veel favorable conditien voor desen Staet en de Oost en West-Indische Compagnien bedinghende als mogelijk is, om redenen dat ick oordele dat de eer en reputatie, mitsgaders den dienst van desen Staet, als oock mede de welvaert deser Landen en de behoudenisse of welstant vande Oost en West-Indische Compagnien, ten alderhooghste daer is aen gelegen. Ende om my dien aengaende wat naerder te verklaren, sal ick mijn redenen op yder point in't besonder hier stellen, om alle onpartydighe verstandenen trouwe Liefhebbers, soo wel van desen Staet, als d'Oost en West-Indische Compagnie, daerinne contentement te geven.

Wat D'EER EN REPUTATIE VAN DESEN STAET belanght, 'tselve besluyte ick uyt deser twaelf volgende redenen; Namentlijk.

I.

Dat de Goddelijcke en Christelijcke Wetten en Leeringen mede brengen en ons leeren datmen de Vrede moet lief hebben en die betrachten al waert met sijn schade, soo die is te bekomen: en dat ons deselve met Portugael nu so dickmael en meenighmael is aangeboden, gelijk sulcx noch dagelijcx gheschiet, sulcx dat ick oordeel dat wy in conscientie schuldigh sijn die te accepteren en te sluyten, of dat wy d'eer en reputatie van desen Staet by de weygeringe van dien of niet sluytinge, sullen te kort doen de-

welcke nochtans ghewoon is, en altijd daer wel specialijck na tracht, om alle haer actien na de consciëntiete dirigeren.

I I.

Dewijle dat de Wapenen , volghens de Goddelijcke en Christelijcke Wetten, niet anders mogen werden ghebruyckt als in tijdt van noot, almen daer toe werdt gedwongen, en datmen gheen andere Menschelijcke middelen weet, en alles versocht heeft watmen schuldig is te doen in sulken gelegentheydt om die te myden. Ende wy desen Oorloge met Portugael in Brasil heel wel kunnen excuseren , ja deselve ghenoeghsaem en onnodigh van selfs op onshals halen, in't Regart dat ons aengheboden en ghepresenteert werdt volkomen Restitutie van alle onse verlooren Plaetsen, en wat onse schade belanght die Portugael ons aengedaen soude hebben, soo wy seggen, dien aengaende, dat den Koninck te vrede is hem te submitteren in't Oordeel van Neutrale Perfoonen , soo houde ick't daer voor, dat wy sonder quetsinghe van d'eer en reputatie van desen Staet, de voorseyde presentatie van Portugael niet en kunnen af-slaen, en met haer in Oorloghen treden.

I I I.

By het Contract van Bestant , met den Ambassadeur van Portugael de Heer Tristao de Meudoca Furtado Anno 1641. opgerecht, blijktt klaerlijck dat van onser sijde wel specialijck bedonghen is, datmen tusschen ons en Portugael een eeuwighe Vrede soude maecken, want het selve luydt van woordt tot woordt aldus. *Dat binnen acht maenden, na dat de Ratificatie des Konincx van Portugael van't voorschreve Contract, hier te Lande sal sijn overgebracht, men alsdan hier sal handelen met de Kroon van Portugael nopende (N O T A) een Vrede inde meergenoemde Plaetsen en Zeen, behoorende onder het voorschreve Distrikt van't Oitroy der VVest-Indische Compagnie, en consequentelijck mede voor soo veel Portugaels Brasil aengaet , waer toe de Heer Tristao de Mendoca Turtado Ambassadeur en Raetsheer van sijne Conincklijcke Majesteyt van Portugael, by desen belooft, dat binnen de voorschreve acht maenden, na de overleveringe vande voorschreve Ratificatie, van sijne Majesteyt binnen dese Landen, sullen komen de noodige Last, Ordre, Instructie, oock Persoon of Persoonen,*

soonen, met Konincklyck autoriteyt voorsien (NOTA) om vande voorschreve Vrede te handelen. Nu dewijle dat dan de Heer Ambassadeur *Francisco de Sousa Continho* de voorseyde Vrede inden naem en uyt last van sijn Heer en Meester sijn Majesteit van Portugael met ons en de Oost en West-Indische Compaignien presenteert te sluyten, soo en kunnen wy sonder quetsinge van d'eer en reputatie van desen Staet, deselve presentatie niet af-slaen, veel min voor't expireren van't Beslant, met Portugael voor tien Jaren gemaectt, met haer in Brasil in Oorloghe treden. Maer sijn schuldigh de voorschreve presentatie aen te nemen ende een eeuwige Vrede met haer op te rechten.

I V.

Tis notoir en al de Wereldt bekend, dat desen Staet, niet alleen in haer Oorloghe met den Koninck van Castilien door den afval van Portugael, groote en merckelijke verlichtinge heeft bekomen, en dat oock deselve de eenige behoudenisse is geweest vande West-Indische Compagnie, mitsgaders oock gheen kleyne oorfaecke van dat wy de voorseyde Oorloghe met Castilien soo loffelijk hebben ten eynde gebracht: gelijk alle t'selve soo klaer en helder als den dach soude kunnen werden aenghewesen: maer oock dat onte Ingesetenen daer door wederom bekomen hebben haer oude en verloren Portugaelsche Handel, Trafijcke en Communie, en deselve nu soo veel Iaren genoten: alle 'twelcke wel geconsidereert en in conscientie overleyt sijnde, houde ick't daer voor dat desen Staet haer eer en reputatie een groote vlack of blame salaenwryven, soo sy dese aengebode Vrede of opentlijk af-slaet of met haer stil swijgen weygert, dat in esieft even veel is, of den Heer Ambassadeur *Francisco de Sousa Continho* latende vertrecken, de Compagnie van West-Indien soodanigh blijft assisteren als sy begonnen heeft.

V.

Tis mede waerachtigh, als in't *Eerste Deel* gheseyt, dat Portugael voraementlijck oock gesien heeft op desen Staet, doen sy van Castilien is afgevallen, en haer selven in vryheydt heeft ghestelt, als vastelijck vertrouwende, ja niet eens daer aen twijffelende, of sy soude alle vrientschap, hul-

pe en assistentie teghen Castilien van ons bekomen, ende voortsengheen schade meer aenghedaen worden noch in Brasil, noch in Angola, noch in Oost-Indien, en velicht op redelijke conditien haer verlooten of afgenomen Plaetsen in Brasil wederom bekomen, uyt oorfaecke dat naer haer opinie, ons deselve eer schadelijker als proffijtelijck waren, met haer in Vrede en Vriendtschap levende, immers niet van soo groote consideratie als wy wel meenden; En soude wy nu in plaetse van sulcx haer selfs met eenodeloofse Oorloghe op't lijf vallen, soo souden wy, mijns achtens, 'tRespect van desen Staet daer mede te kort doen.

V I.

Tis immers oock sulcx, dat niet alleen de Hooghe Regeeringhe deses Landts, maer oock mede alle Liefhebbers en trouwe Patriotten van dien soo seer verblijdt waren over de revolte en af-val van Portugael, datmen van vreucht en blyschap sich qualijck konde bedwingen, ja men wist niet loffelijck genoegh daer van te spreeken, ende den Koninck *Don Iohan de vierde* en de Portugesen te prijzen: men hadde naeuwelijcx soo veel patientie, datmen desselfs Ambassadeur hier verbeyde; maer men wilde yemandt selfs van hier darwaers senden om haer alle hulpe, dienst en vrient-schap van wegen desen Staet aen te bieden; den Heer Ambassadeur *Tristao de Mendoça Furtado* hier te Lande gekomen sijnde, men heeft die ghedaen alle vrient-schap dienen konde, selfs soo hy begeerde, ja men heeft den Koninck van Spagnien van doen af niet verder als Coninck van Castilien gekent: sulcx dat Portugael hier gelijck als het Lieffte Kint was; dit alles dan noch soo versch en onlanghs geschiet sijnde, laet niet toe dat wy met haer soo ras wederom in Oorloghe soude treden en haer ongewaerschout op't lijf te vallen en Vyandtelijck te tracteren sonder d'eer en reputatie van desen Staet daer by grotelijcx te ledere.

V I I.

Dewijle dat by alle Christelijke Koningen en Potentaten het gebruyck is, datse met niemandt in Oorloge treden, ten sy datse alle andere midde-len eerst hebben ghebruyckt om te hebben Satisfactie, ende die met ghe-moede niet konnende krijgen, datse tijdelijck haer parthy daer van waer-schouwen;

schouwen; soo isfet, myns achtens, teghens de eer en reputatie van desen Staet ghedaen, datmen Portugael in Brasiliën ongewaerschoot, en sonder eerst en alvooren Satisfactie van haer te eyschen, Vyandtylijk soo te Water als te Lande aentast, en dat noch op het simpel te kennen geven vande West-Indische Compagnie, die in haer seggen in dat Regart geen geloof en meriteert, ja sonder eens de redenen van dien, onpartydigh, of hare questie ten beyde sijde aen te hooren en t'examineren, ja datmen d'Ingesetenen van Portugael selfs, niet dewelcke datmen immers alle Vrede en Vriendtschap onderhout, gaende na de *Bahia en Rio de Iainero* en van daer weder na Portugael, alle neemt en rooft als openbare Vyanden,

V I I I.

Aengesien datmen by't Contract van Bestant, datmen in't Jaer een duy-sent ses hondert een-en-veertigh, met de Kroon van Portugael heeft ghemaeckt, selfs seyt en bekend: *Datmen tot bevorderinge (NOTA) van het gemeene beste heeft geoordeelt dienstigh te sijn, het loffelyck voornemen van den Koninck Don Iohan de vierde te seconderen, en met deselve te maecken ende voltrecken het voorschreve Tractaet en Accoort van Bestant, en midtsdien te laten passeren (NOTA) veel en verscheyde Occasien, die sy andersints tot haer eygen particulier profijt en nuttigheydt, by dese Occurrentie van saecken, soo aen dese als aen d'andere sijde vande Linie soude konnen menageren.* Soo achte ick dat de eer en reputatie van desen Staet niet toe en laet, dat wy nu regel-recht tegens dese onse goede intentie, meeninghe, resolutie en loffelycke Maxime soude gaen, ende Portugael, ick weet niet waerom, op't lijf vallen en bekriegen.

I X.

Gemerckt oock dat wy aen d'een sijde met den Koninck van Castilien onsen ouden en dootd ghesworen Vyandt naer tachtigh Iaren Oorlogens, Vrede maecken sonder eenige reparatie van schade of verslekeringe te eyschen, niet tegenstaende sijn Majesteyt van Vranckrijck, die wy nochtans alle contentement soecken te doen, sulcx op't alderhooghste mislaeght; dat wy oock aen d'ander sijde alle onse krachten inspannen omme de twee Majesteyten van Vranckrijck en Castilien te vereenighen en tot Vrede te disponeren; dat oock onsen Staet doorgaens sich daer mede heeft bemoeys
en noch

en noch dagelijcx sulcx gaerne doet, om Vrede te maecken tusschen Koninghen en Potentaten, en deselve wel specialijck weten te segghen en te vermanen, dat sy soo nau op haer recht of voordeel niet en moeten staen, maer om Vredens wille, al veel daer van over't hooft sien: Maer voornamentlijck dat desen Staet by haer voorschreven Contract van Vrede met Castilien opgerecht, opentlijck betuyght dat sy deselve heeft gheniaect, *Bewoghen sijnde met Christelijcke medogentheydt en verlangende te maecken een eynde vande algemeene ellenden, en te stuyten het bedroeft gevolg, onheyl, schade, en periculen welcken den wyderen voortganck van dien sonde konnen na sich trecken, selfs met uytbreydinge over andere Stenden en Landtschappen en wijt afgelegene Landen en Zeen, en de quade Effecten van deselve ten beyde sijden te veranderen in een aengename, goede en oprechte Vrede en soete Vruchten van volckome ne en vaste ruste, tot vertroostinghe van beyder sijts Landen en Onderdanen, en reparatie van gelede schade, tot algemeene welvaert niet alleen vande Nederlanden maer oock vande gheheele Christenheydt:* (NOTA) *nodigende en biddende de andere Princen en Potentaten sich door Gods Zeegen te laten bewegen tot ghelycke Compasie en afweeringhe van ongeheval, verderfen disordres, welcke de sware plage van Oorloge soo langhe tijdt en soo beswaerlijck heeft doen gevoelen; en om te geraecken tot soo goede eynde en gewenschte ooghemerck.* Dit alles (segh ick) wel geconsidereert dunckt my, (onder correctie) dat wy het selve in't Regart van Portugael mede moeten practiseren, of wy sullen d'eer en reputatie van desen Staet grootelijcx daer mede te kort doen, en alle onse Actien en Protestatien t'eenemael suspect maecken.

X.

Aengesien mede dat dese nieuwe aengevanghen Oorloghe in Brasil op seer quade Fondamenten is gefondeert, als *voor eerst op wrackgierigheydt*, datmen daer mede voor heeft sich niet alleen foodanigh aen de Rebellen te wrecken, datmen verwerpende alle aangeboden reconciliatie, naulijcx een in't leven wil laten, maer oock aen d'onnosele Onderdanen van Portugael trafikierende op haer Brasil, met deselve als openbare Vyanden te beroven van haer Schepen en Goderen: *Ten tweede op onrechtvaardige begeerlijckheydt.* Datmen daer mede voor heeft, soomen kan, sich gantsch Meeester te maecken van de *Bahia* en *Rio de Iainero* den Coninck van Portugael

Portugael toebehoorende, en dat onder deckfel van de Compagnie van West-Indien te assisteren, tot recouvrement van haer verlooren Plaetsen, (die haer nochtans buyten dat van selfs wederom werden ghepresenteert,) en om de Rebellen weder tot gehoorfaemheydt te brengen, midtsgaders de vervallen Staet vande West-Indische Compagnie te redresseren (dat beyde mede uyt de presentatie van Portugael sal volgen.) *Ten derde op eyghen baet*, tot contenplatie, soo vande voorschreve Compagnie van West-Indien als eenighe besondere Provintien en Particuliere Persoonen, die sonder het gheemeene beste eens aen te sien, by die Oorloghe haer particulier proffijt soecken te doen, ende om deselve daerinne te accomoderen. *Ten vierde op groote onreden en onbillicheydt.* Datmen alle eerlijcke en billicke presentatie genoegsaem af-slaet, en gantsch onredelijcke en ondoenelijcke conditien eyscht en voorlaet; als niet willende hooren na 'tgeene van selfs Portugael aanbiet, van haer eyscht niet alleen de Bahia tot onderpant soomen seyt, doch in eygendom soomen meent, maer noch daer-en-boven drie of vier hondert Tonnen Gouts; wie hoorden oyt onredelijker eysch? Dit alles wel geconsidereert sijnde achte ick datmen sonder quetsinge van d'eer en reputatie van desen Staet, de presentatie van Portugael niet en kan af-slaen, maer dat wy schuldigh en ghehouden sijn die aen te nemen, ende dien volgens Vrede daer mede te maecken over al.

X I.

En dewijle dat den Koninck van Portugael voor de aenkomste van onse Vloot en Macht van Krijfch-Volck in Brasil, de *Bahia* en *Rio de Iainero* foodanigh heeft voorsien en gefortificeert, dat het voor ons onmogelijk is die te bekomen, en dien volghens oock niet raetsaem, deselve Plaetsen aen te tasten, ten sy datmen op nieu hier uyt het Lant acht of thien duysent Man wederom derwaerts sent, dat gantsch ongheraden is en van al te groote consequentie. Dat oock onse Vloot en Macht veel te laet in Brasil is gekomen om yet besonders met Macht uyt te rechten, namentlijk: als de Reghen-Maenden beginnen, die vier a vijf Maenden lanck dueren. Dat ons Krijfch-Volck apparentlijk of veel honderden ja veel duysenden van dien de Landt-siecke aldaer sal overvallen, soo datmen tegen de

tijdt weynigh dienst daer van sal kunnen trecken. Dat oock te vresen is datter veel van deselve sullen overlopen by de Vyanden , om datse ghenoeghsaem tegen haren danck, darwaers sijn gesonden, en dien volgheus datmen dies te weyniger sal kunnen uytrechten tegens de Rebellen. Dat deselve sijn desperate Menschen, tegens ons inghenomen met een onversoenelycke, ja duyvelsche haet , alle hoope van reconciliatie aen een sijde gestelt hebbende , ende na gheen presentatie van ons willende luysteren, geresolveert sijn haer leven daer by op te setten, en 't selve wel dier te verkoopen, ja liever haer doot te vechten als haer over te geven, sulcx datmen seer beswaerlijck en niet sonder groote Bloetstortinghe haer sal overwinnen, en tot gehoorsaemheydt brengen, in ditsgaders de verloren plaetsen en Forten wederom veroveren en innemen. Dat mede daer niet is aen te twijffelen of de Rebellen sullen soo sy haer niet sterck ghenoech en bevinden om onse macht te wederstaen , alle het platte Landt van onse Quartieren, en voornamentlijck het Lant behoorende onder Pernainbocq t'eenemael uytroven, verwoesten, en af branden, en met Vrou en Kinderen Beesten en Slaven , Gout en Silver en andere wechdragelijcke Goederen na de Bahia vertrecken , of na de Bosschen diep in't Landt , sulcx dat wy by d'Oorloge in effecte meer sullen verliezen als winnen, het Lant weder recouvrerende. Eyntlijck dat al hadmen eens soo veel Macht, niet mogelijck is alle het Platte Lant van onse Quartieren, teghen die vande Bahia en dese Rebellen, ja teghens de Rebellen alleen in't Landt in de Bosschen geretireert sijnde, te beschermen, ghelijck als alle verstandige Persoonen, die daer veel Iaren gewoont hebben dat getuygen. Dit alles wel geconsidereert sijnde oordeel ick dat d'eer en respect van desen Staet op't hooghste vereyscht de presentatie vanden Heer *Francisco de Sousa Continbo* aen te nemen , met deselve of 't Rijck van Portugael Vrede te maecken, en de aengevangene Proceduren in Brasil te staecken.

X I I.

Eyndtlijck en ten lesten : geconsidereert dat ghemeenelijck alle foodanige Oorlogen, gelijk als dese, seer quade Successen of ongeluckige uytkomsten hebben, alst'eenemael onnodigh en op quade gronden gefondeert sijnde : en dien volghens dattet te beduchten staet dat der selver voortganck

ganck en uytganck of haer eynde mede soodanigh sal sijn; soo achte ick tot voortkominge van d'oneer en d'espect, die desen Staet haer selven daer mede sal aendoen onnodigh en ondienstigh te sijn daerinne te continueren. En of yemandt desen aengaende wat breder bericht wilde hebben, die lese maer in de Heylighe Schrift Iud. 11. Hoe den Coninck der Ammoniten op een onbehoorlijcke pretentie sijn Oorloghe tegens de Kinderen Israels sonderende, ende na gheen reden willende hooren noch luysteren, van Iephtha Veldt-Heer over deselve, 't eenemael geslagen is. *Item*, 1. *Sam.* 11. Hoe dat *Nahas* de Ammoniter beleghert hebbende *Iabes*, een Stadt vande Kinderen Israels, en willende na der selver eerlijcke en billicke presentatie niet eens hooren, en haer voorleggende een gansch onredelijcke conditie, van *Saul* de Coninck der Kinderen Israels 't eenemael geslachten wietdt. *Item*, 2. *Reg.* 14. Hoe dat mede den Coninck *Amazia* over *Juda* &c. een onnodige Oorloghe by der handt nemende teghen *Ioas* den Coninck Israels, die hem daer van socht te diverteren, en met hem in Vrede en Vriendtschap te leven, niet alleenelijck jammerlijck van deselve *Ioas* wierdt geslagen en selfs gevangen: maer de voorseyde *Ioas* quam oock na *Ierusalem* en brack een groot Deel af vande Mueren der selver Stadt: en nam uyt het Huys des Heeren alle het Gout, Silver, en Gereetschap, midtsgaders alle de Conincklijcke Schat aldaer, en voerde dat selve met hem na *Samaria*. *Item*, die lese oock de Historie *Benhadad*, 1. *Reg.* 20. dewelcke den Coninck Israels, willende bekrijgen, en dat op de weygeringe van een seer onredelijcken eysch, tweemael van deselve geslagen wierdt, verliefende in de leste slach hondert en seven-en-twintigh duysent Man. Desghelijcks soo wy de Roomsche geschiedenisse doorsoecken, salmen vinden, dat die van *Cartago*, verachtende voor en in haer tweede Oorloge tegen de Romeynen, de Vrede met deselve gemaectt, midtsgaders haer eerlijcke en billicke Presentatie, na veel ongeluckige slagen, van deselve gedwongen wierden, haer Legaeten na *Romen* te senden, om den Raet aldaer te bidden, dat die soude willen consenteren in de schadelijcke en schandelijcke conditien van Vrede die haer Veldt-Heer *Scipio* haer had gedwongen aen te nemen. Ende in haer derde en laetste Oorloge tegen

defelve Romeynen, dat fy defghelijcks verachtende de eerlijcke en billicke Presentatie des voorschreven Raers, van defelve niet alleenlijck wierden belegert, ingenomen, gheplondert, verdeltrueert en verbrandt, maer fy al t'samen tot Slaven verkocht. *Item.* Hoe dat *Philippus* Coninck van Macedonien, die van gelijcke de eerlijcke Presentatie der Romeynen verwerpende, van defelve daer na gedwonghen wierdt zijn Gefanten na Rommen te fenden, en door defelve te laten segghen, dat hy al doen wilde wat fy hem soude opleggen. *Item.* Hoe dat den Coninck *Antiochus*, die oock mede alle eerlijcke conditien en Presentatien der selver Romeynen verachtende, soodanigh van haer aengetaft en getraeteert wierdt, dat hy genootfaeckt was een schadelijck en schandelijck Contract aen te gaen, om met haer in Vrede te leven. *Item.* Hoe dat die van *Etolien* vangelijcke de billicke Presentatie *Titi Quinty* Legaet der Romeynen, verachtende, ende een ganfch onnodige Oorloge teghen defelve aennemende, in defelve soo ongheluckigh waren, dat fy tot verscheyde reysen haer Legaeten na Rommen fendende, en om de Vrede biddende, met groote moeyte noch eyntlijck een schandelijcke Vrede verkregen. *Item.* Hoe dat die van *Lacedemonien* en haer Coninck den Tyran *Nabin* den Pays mede verachtende, die haer de Roomsche Veldt-Heer *Titus Quintius* op eerlijcke conditien aenboot, in korte dagen van defelve soo wierden verdemoedicht dat haer Gefant *Pijthagoras* op zijn knien leggende daeromme moeste bidden. *Item.* Hoe dat *Perseus* Coninck van Macedonien, mede van ghelijcke de Vrede versnadende, die hy met de Romeynen had, en liever kiefende d'Oorloge met haer, als aen te nemen of te luyfteren na de billicke conditien en Presentatien der selver, daer in niet alleen verloor zijn beste Krijfch-Luyden, alle zijn Landen én Rijcken, maer wierdt met meest alle zijn grooten, mitfgaders Vrou en Kinderen ghevanckelijck in de Triumphe *Emily* binnen Rommen gevoert, en daer na in de gevanckenisse geleydt daer in hy oock is gestorven. De jonger geschiedenissen of Historien sijn van soodanige exempelen oock vol; men lese maer alleen die van Hertog *Karel van Bourgognien* teghens de Switfers, dewelcke mede defelve onnodigh en op quade Fondamenten bekrijghende, en na gheen reden noch billicke Presentatie willende

willende hooren, van deselve t'eenemaal verslagē wiert, en hy selve mede.

Alsmen hier by oock gaet overdencken met wat groote moeyte de uytgefonden Vloot en Krijfsch-macht hier by een is gebracht en uytgheruft: Hoe traegh dat alles daer toe dienstigh is gegaen; Hoe laet die is vaerdigh geweest: Hoe lange die heeft leggen wachten na den Windt: En hoe dat ons Krijfsch-Volck in Brasilien gekomen sijnde, en wesende meer als eens soo sterck als den Vyandt, nochtans van deselve gheslaghen is, daer wy meende dat een van onse Soldaten soo goet was als drie of vier van den Vyandt. Midtsgaders dat in de voorschreve Bataille van de onse sijn ghebleven over de veertigh Officierē, waer onder dat sijn twee-en-twintigh Capiteynen en van hooger Charge, en boven de vijf-hondert Soldaten, behalven wel vijf-hondert ghequeesten, waer onder oock is de Generael Luytenant *Schop*, en meer andere brave Officierē: en datter daer-en-tegen van den Vyandt seer weynigh sijn gebleven en gequetst. Synde inder daet het verlies daerinne geleden grooter als die wy leden in de Slach van Vlaenderen, en de schande soo groot als ons leven, geduerende ons heele Oorloge met Castilien, ons is aengedaen: de heele West-Indische Compagnie soo veel niet waerdigh sijnde, welcke schande en blame daer mede noch werdt vergroot, dat vijftigh Portugesen van den Vyandt in route gheslaghen en doen vluchten hebben over de vier-hondert van onse Soldaten, ick schame my dat ick het verhael! en segghe wie en sal hier uyt niet vermoeden of besluyten, dat den voortganck en uytganck van dese onnodighe Krijgh oock ongheluckigh sal af-lopen en eyndigen? of dat deselve niet gheheel tot nadeel sal strecken vande Compagnie? En datmen noch van meerder swarigheydt sal hooren. Immers dit is seecker dat sy in haer princepaelste desseyn haer nu selijck bedroghen vint, waer toe sy deselve Vloot en Macht soo yverigh hebben ghefoliciteert en bevordert, dat is datse gemeent hebben niet alleen haer Quartieren in Brasil daer mede weder in te nemen, maer voornamentlijk de *Babia* en *Rio de Iainero*, en wat de Portugesen meer in Brasil en Angola besaten, en dat is ongeluckx genoegh zijnde dienvolgens alle de gedaene en noch te doene kosten t'eenemaal te vergeefs, ja haer eer schadelijcker als profitelijck, ghe-

lijckmen dat hier naer soo claer sal sien als den dach op den middach: sulck dat sy den tijt (mijns achters) haest sal beleven, dat sy wenschen sal, deselve vloot en krijgsmacht noyt uytgefonden, maer haer Penninghen andersints besteeft, en met Portugal geacordeert te hebben. ja die tijt (acht ick) beleven wy alrede. En soo sien en lesen wy dattet altijt gegaen is, die haer Oorloge op so quade fondamenten bouwen. Nu 'tis noch tijt alle gedaene fouten te verbeteren: Want men segt gemeenlijck: *Hy doolt niet heel die ter halve wege wederom keert.*

Dit sijn dan de twaelf redenen die mijn beweghen te adviseeren, datmen de presentatie van Portugal behoort aen te nemen, ten aensien dat d'eer en reputatie deser landen daer insonderheyt is aengelegghen. Het geene nu hier op by eenige soude mogen worden by gebracht, sal ick hier naer in't *Derde Deel* verhalen en beantwoorden, om cortheyts halve van dit Tractaet.

Wat den DIENST DESER LANDEN betreft, die ick geseyt hebbe dat mede ten hoogste daer is aengelegen, datmen de presentatie des Koninckx van Portugal aen neemt, dat blijktt uyt defetwaelf volgende redenen: als namentlijck.

I.

Om dat sy, te weten dese Landen, andersints niet of in dese nieuwe Portugaelsche, Oost-Indische, Brasilsche en Angoolsche Oorloge, daerinne sy nootsaeckelijck sullen vervallen, soo sy de voorseyde Presentatie nietaennemen, en met Portugael alom vrede maken, onnuttelijck sullen consumeeren een ongeloslijck groote schat van Gelt, die sy van tijt tot tijt, tot beswaerenisse van haer finantien of onderdaenen, sullen moeten op nemen en negotieren om deselve te maintaineren of de Oost en West-Indische Compagnien daerinne te assisteren te meer om dat dese Oorloge veel jaren lanck sal dueren, ten aensien datmen soolicht het Portugaels Brasil niet en sal bemachtigen, ick laete staen alle sterckten en plaetsen die Portugal in Oost-Indien besit. Ende ghenomen al datmen incorte jaren eeneynde wilde maken vande Brasilsche en Angoolsche Oorloghe, wie kan ontkennen datmen op nieuws daer toe niet tien duysent man met een

een groote vloot Oorlog-Schepen sal moeten darwaers senden? Ende dan daerniede heel Portugaels Brasil gewonnen hebbende, mitsgaders oock onse verlooren Plaetsen aldaer, en de Rebellen of uyt-gheroeyt of weder tot gehoorfaemheyt gebracht, dat ick toestaet, hoewel sulcx noch soude kunnen mislucken, wie kan ontkennen dat alle 't selve meer als tien Milioenen sal kosten? En datmen in ons en Portugaelsch Brasil gestadich alsdan niet sal moeten in Garnisoen houden vijf of ses duysent Soldaten, en tot bewaringe vande Zee-kusten twintich goede Schepen van Oorloge? En dat haer Jaerlijcks dat sal kosten over de twee Milioenen? Wie kan ontkennen, dat wy, hebbende onse verlooren Plaetsen in Brasil wederom gelijk als wy die wederom, sonder een man te spillen, kunnen krijgen, niet uyt deselve alleen Jaerlijckx so veel Suyckeren metter tijt fullen trekken, of kunnen trekken, als wy fullen doen, of fullen kunnen doen uyt geheel Brasil, oordeelt nu of dese Oorlogh niet noodeloos en is, en of wy al die Milioenen niet onnuttelijk daer in fullen consumeren.

I I.

Om dat wy anders inde voorschreve Oorloge oock fullen consumeren en verliezen soo door siekten, onghelucken, armoede, als door 't Zwaert een groot gedeelte van ons beste Officieren en Soldaten, diemen tot beter Occasie hier te Lande behoort te conserveren, en dat oock al *mal-a-propos* gelijk dat uyt het voorgaende klaerlijck blijkt.

I I I.

Om dat wy andersints in d'Oorloge continuerende met Portugael, en daer naer noch veel jaren lanck, haer al afgenomen hebbende heel Brasil tot bewaringe der selver Zee - Kusten, alle onse beste Oorlogh - Schepen fullen consumeren, en dat door de schadelijcke Worm op de Kust aldaer, waer door de Schepen in korten tijdt werden vernielt of opgegheten: dewelcke men tot beter gelegentheyt hier in't Landt behoorde te houden: en dat oock medegansch onnuttelijk, als hier boven aengewesen.

I V.

Om dat oock andersints, by 't weygheren van de voorschreve Presentatie aen te nemen, en Consequentelijck dese nieuwe onnoodighe en onnutte

nuttē Oorlooge met Portugal, geftadich fullen werden uyt-geput alle de Magazijnen van ons Landt, foo van Cruyt, Stucken, Scherp, Lonten, als alle andere noodige provifie tot defentie van dien, welcke provifie vantijt tot tijt daer uyt fal werden gehaelt, ende na Brasil ghesonden tot maintenance van die Oorloge of der felfers Landen, dewelcke men veel beter daerinne behoorde te laeten, om in tijt des noot, daermien giffing op moet maken dat voorvallen kan, ſich daer van te kunnen laten dienen.

V.

Om dat d'inkomften der Convoyen defer Landen, door defe nieuwe Oorloge, daerinne wy nootfaeckelijck fullen vervallen, defelve prefentatie af-flaende, feer merckelijck fullen verminderen, too om dat daer door fal komen te ceffieren den handel van hier op Portugael, en van daer hier; *Item*, den handel van hier op Brasil en van daer hier; *Item*, in tijdt en wijle den meeften handel van Ooft-Indien, en dien volgens den meeften handel van alle der felfer en Brailfche Waren van hier op alle andere Landen, en dat oock mede moetwillighlijck als hier boven aenghewefen, en in't derde Deel noch naeckter fal bliicken.

V I.

Om dat wy of defe Landen, anderfints door de nieuwe Oorloghe met Portugael fouden moeten miffen, de Steden, Havens, Reden en Stromen van Portugael, foo voor onfe Schepen van Oorloge als Coopvaerders, die defelve varende na Jtalien, Turckyen, Barbarye, Grieckenlandt, Caftilien, en van daer komende feer dienftigh ſijn, om by noot daer in te loopen en haer wederom te voorſien of te calſaten, en voornamentlijck om defelve in tijdt en wijle, als wanneer wy wederom in Oorloghe met den Coninck van Caftilen mochte komen, te kunnen gebruycken tot af-breuck der ſelver, foo welte Water als te Lande.

V I I.

Om dat wy, by foute van defelve Prefentatie van Portugal te accepteren en dien volgens in openbaer Oorlogh met haer comende, nootfaeckelijck op defelve Kuſt, of in de Bay van Cadiz een goet getal Oorlogh-Schepen geftadich fullen moeten onderhouden, foo tot bevrijdinge van onfe Nati-gatie

gatie en Commercie op Itatien, Spagnien, Turckyen, Barbarye, en Grieken-Lant, die ons die van Portugal alſdan ſullen ſoecken te incommoderen, als tot af-breuck van haer navigatien en Commertie op Ooſt-Indien, Braſil, en Angola: Het welcke dan mede vangeen cleyne conſideratie is voor den ſtaet deſer Landen.

V I I I.

Om dat wy dien volghens, alſdan mede buyten alle twijffel, met onſe Nabuyren *de Francen, Engeliſchen, Schotten, Ooſterlinghen* en *Sweden*, in queſtie ſullen vervallen, ter oorſaecke dat wy deſelve alſdan haer handel op Portugael en toevoer, van alderhande Ammuhitie van Oorloghe en Krijghs-ghereetſchappen, ſullen willen beletten; Midtſgaders derſelver Navigatie op *Braſil, Angola*, en *Ooſt-Indien*, die Portugal haer alſdan ſal open ſtellen, om derwaerts vryelijck te moghen trafiqueren, ghelijck in 't *Derde Deel* breeder ſal werden gededuceert.

I X.

Om dat wy deſghelijcks dan mede daer door op onſen hals ſullen halen den haet en ongunſt van veel groote Potentaten, die den Koninck van Caſtilien hatigh en Portugael goetgunſtich zijn, en beſonderlijck den Koninck van Vrankrijck en 't Rijck van Sweden, die ons tot dienſt van Portugael, over al waer ſy ſullen kunnen; ons of onſe Navigatien en Commertien ſullen ſoecken te incommoderen, ja die ongetwijffelt deſelve onder de hant alle aſſiſtentie ſullen doen.

X.

Om dat wy anderſints by de non Acceptatie derſelver Preſentatie, en dien volgens in openbaere Oorloghe met Portugael tredende, in eſſeſte den Koninck van Caſtilien ſullen helpen en aſſiſteren om Portugael wederom te bemachtighen, en hem ſelven met dat Rijck te verſtercken, dat wy nochtans geenſins en behoorde te doen, maer ter contrarie daer aen de hant te helpen houden, om Portugael te maintaineren, om den Koninck van Caſtilien ſo ſwack te houden als mogelijck is, zijnde onſen ouden geweten dootgeſwooren Vyant, die men niet al te veel moeten vertrouwen, ende Extraordinaris door 't verlies van Portugael verſwackt en ge-incom-

C

modeert

modeert is, meer als men wel meent. Ia al waert maer daerom om voor te komen de groote Tyranny die Castilien daerinne soude bedrijven.

X I.

Om dat alfdan mede de Commertie en Negotie, midtsgaders de Navigatie deser Landen, voor een groot ghedeelte wederom sal af-nemen en verminderen, en na de Hense-Steden, Sweden, Engelandt, Vrankrijk en andere Landen vertrecken, ghelijck oock veel Ingesetenen des Lants, het welcke dan voor den Staet derselver van geen cleyne bedenckingeis.

X I I.

Eyntelijck en ten laesten om dat, door de weygering van de voorschreve Presentatie, en dienvolgens door den Oorlogh, daer wy dan nootsaeckelijck met Portugael in sullen moeten treden, ghelijck wy ten deele alreede begonnen hebben, gantsch Barsilien, ten besten ghenomen, Geconquesteert hebbende de populatie en culture van dien op den hals vanden Staet deser Landen alleen sal vervallen; Door dien het geheele Lant door den Oorloght' eenemael zijnde af-gebrant, en ledich van Inwoonders en Slaven, insonderheyt van Luyden van Middelē, niemant hier uyt 't Landt sal willen derwaerts gaen, om daer Suycket-Molens te Bouwen, of de afgebrande en verdestrueerde weder op te bouwen als andersints; Midtsgaders om daer Volck en ghereetschappen tot dien eynde te brengen, uyt vrese van dat de gevluchte Portugesen diep in 't Lant en de Bossen, d'selve wederom sullen komen af-branden, Nu wat een sware last dit voor 't Lant sal zijn, kan men daer uyt af-nemen dat men niet veel min als Honderd Duyfent Guldens moet hebben, om een Suycket-Molen met zijn Partidos op te rechten, het welcke over onse Quartieren alleen soude draghen een Somme van thien of twaelf Milioenen.

Nu zijnder noch meer swaricheden te consideren op dese onse non Acceptatie, en dienvolgens onse nieuwe Oorloge met Portugael, Namentlijck dat Portugael velicht Protectie van Vrankrijk sal aennemen, als sy beviint dat sy teghens onse macht in Brasil en tegen Castilien in Spangien reffens niet en kan bestaen: Ick vrage wat sullen wy dan doen? oock teghen

tegen Vranckrijck Oorlog aennemen? dat soude een puere dolligheyt sijn.

Ofte het konde ghebenren dat Portugael door Houwlijck of andersints wederom onder Castilien of onder een Croon gheraecte, eer wy Meester waren van haer Brasil, en Plaetsen van Oost-Indien, ghelijck de Portugesen dat buyten alle twijffel sullen practiseren, eer sy sullen lijden, dat wy haer, haer buyten-Lantsche Conquesten, Negotien, Commertiën, en Navigatien soude af-nemen en ontrecken. Ick vraghe nu, wat wy in die gheleganheyt dan sullen doen? of wy dan met Castilien wederom sullen breken en in Oorlogh treden, om so een Luyfich-Lant? seecker ick achte dat sulcx niemant van verstant sal goet vinden.

Uyt alle 't welcke ick dan besluyte dat voor den dienst deser Landen ganckh noodich is, datmen de Presentatie van den Heer Ambassadeur van Portugael aenneemt, ende met het selve Rijck over al vrede maect.

Vorder weet ick wel wat eenige hier teghen segghen, maer ick sal dat hier niet beantwoorden, maer int *Derde Deel*, om dit Tractaet niet al te lanck, en den Leser daer mede verdrietich te maecken.

Wat de WELVAERT DESER LANDEN betreft, die ick gheseyt hebbe dat hier aen oock veel is gelegghen, datmen de Presentatie van Portugael aenneemt, dat besluyte ick oock uyt dese twaelf volghende Redenen, als namentlijk.

I.

Om dat andersints by de nieuwe Oorloghe met Portugael, die noot-saeckelijck daer uyt sal ontstaen, de Inghesetenen deser Landen sullen komen te missen en verliezen den handel van hier op Portugael, en van daer op dese Landen, die van seer groote Consideratie is, dewijle dat eenighe Hondert Schepen Iaerlijcks daer henen uyt dese Landen varen, ende volgheladen, hoewel meest met Sout, wederom daer in komen.

II.

Item. Om dat deselve daer by oock sullen verliezen of missen al haren Handel van Oosten, Terra Nova, Engellant, Vranckrijck, Jtalien, Norweghen en andere Landen op Portugael, en wederom van daer op alle de

voorſeyde Landen, Steden en plaetſen, dewelcke van groote confideratie is

I I I.

Item. Om dat defelve daer by ſullen verlieſen, of miſſen een groot deel van haer gelegentheyd die ſy nu hebben, om haer Middelen aen te leggen, in Ooft-Jndiſche, Portugaelfche en Braſiſche Coopmanſchappen, om defelve wederom hier te Lande te verkoopen, aen dieſe na andere Landen ſenden of brengen, ofte om ſulcx ſelfs te doen: Waer by haer Honderden van Coop-Luyden als andere hier te Landen verrijcken en erneren.

I V.

Item. Om dat daer by oock hier te Lande grootelijcx ſal verſwacken en verminderen de Navigatie en Schip-Vaert op Ooft-Jndien, Braſilien, Portugael, Italien, Caſtilien, Ooſten, Vranckrijck, Engelant en veel andere Landen, daer by dat veel Zeevarende Luyden hier te Lande haer erneren.

V.

Item. Om dat alle Handt-wercken, Ambachten, Neeringhen en Vocation hier te Lande, die aen de voorſeyde Trafiquen, Commertien en Navigatien vaſt zijn of dependeren, en veel int ghetal zijn en qualijck te Specificeren of te Nomineren, daer door oock merckelijck ſullen komen te verſwacken, als niet noodich is ſulcx breder aen te wiſſen.

V I.

Item. Om dat daer door oock hier te Lande mede ſeer ſal verſwacken niet alleen het maecken van alderhande Manufacturen, maer oock mede de Soutmakeryen en de Suycker-Raffinaderyen, als mede de Scheepmakeryen, waerinne voor een groot gedeelte de welvaart vand' Inghelſetenen deſer Landen is gelegen; gelijk dat mede ſo notoir is dat ſulcx niet noodich is, breder aen te wiſſen.

V I I.

Item. Om dat daer door oock mede grootelijcks ſal werden verkort, de groote en importante Viſſcherye deſer Landen, ſoo ten aenſien dat ſy ſoo wel dan niet van Sout ſal kunnen gerieft werden, en op haer behoortlijcken tijt, als dat ſy het ſelve ten duerſte van haer Nabueren, de Ooſterlinghen

lingen, en andere Natien sal moeten koopen; dat mede een seer schadelijcke discommoditeyt sal zijn.

V I I L.

Item. Om dat daer door, namentlijk het non Accepteren van de voorschreve presentatie, en consequentelijk, d'Oorloge met Portugael daer uyt t'ontstaen, onsen handel, Trafique, Commertie en Navigatien op Spagnien, Italien, Turkeye, Barbarye, Griecken-Lant en andere Landen seer ghemolesteert en Gheincommodeert sullen werden, en dat door de Vrybuyt-Schepen van Portugael, of die met haer Brieven van Commissie op d' selve sullen passien. .

I X.

Item. Om dat daer door onse Inghesetenen oock sullen komen te missen het middel of de occasie omme Vijftich of Sestich Duyzent menschen buytens Lants, en voornamentlijk in Brasil te onderhouden, en eerlijk den Kost te doen winnen, die anders, en voornamentlijk door de ghemaeckte Vrede met Castilien, nu daer geen raet toe en weten. Want wie sal gheduerende den Oorlogh met Portugael in Brasil, van hier derwaerts willen gaen, om sich daer ten platte Landen ter neer te setten met Vrou en Kinderen? het welcke alleen een soe ghewichtigh point is, datmen daerom alleen de presentatie van Portugael behoort aen te nemen.

X.

Item. Om dat deselve daer door oock sullen moeten missen haren handel van hier op ons Nederlandts Brasil. Midtsgaders, haren handel uyt Spagnien, Vranckrijk, Engelandt, Terra Nova, Yrlandt en andere Landen op 't selve, alsoo de Compagnie van West-Indien, nu eens tot kennisse, van 't gene haer noodigh is dien aengaende gekomen sijnde, den handel op Brasil aen haer heeft open ghestelt. Want soolanghe den Oorlogh tusschen de Compagnie en Portugael, midtsgaders de Rebellen duyr, wie sal van hier of uyt eenighe der voorsseyde Landen, derwaerts willen trafiqueren? Niemandt. Nu geve ick een yder van verstant te bedencken en te oordelen, oft niet beter waer met Portugael hoe eer hoe liever te accorderen, als langer in dese onnodige Oorloge methaer te continueren? Ge-

merckt dat Jaerlijcx uyt onse Quartieren van Brasil alleen, met der tijdt in Vrede sittende, dertigh, veertigh, en meer duyſent Kisten Suyckers, d'Ingefetenen deser Landen sullen trecken, het welcke nu door deselve Oorloghe wordt versuymt, sijnde dat immers oock alleen van soodanighe merite als de voorgaende reden.

X I.

Item. Om dat sy daer door oock veel goede Occasien sullen verlieſen, diese andersints by de Vrede met Portugael en het vreetſaem besitten van ons Nederlandts Brasil heeft, en noch meer en meer sal krijghen, omme veel vervallen luyden wederom op de been, als andere Perſoonen, die haer Fortuyn soecken te maken, aen eerlijcke Staten en Officien te helpen, gelijk mede sulcx dat onnodigh is hier breder te deduceren.

X I I.

Item. Om dat sy daer by, namentlijk d'Oorloghe, die uyt de non-acceptatie vorder sal ontsaen tusschen Portugael en dese Landen, t'eene-mael sullen verlieſen haer hope, van hare uytstaende schulden, of eenigh gedeelte van dien in Brasil, of haer vaste Goederen ten platte Landen aldaer te recouvreren of wederom machtigh te werden; daer toe sy noch eenige hoop hebben, by aldien de Vrede haest wierd gemaect, en dien volgens voorgekomen dat de Rebellen alles niet voorts verwoesten, afbranden en verdistrueren, en of dit poinct alleen niet en vereyscht dat men Vrede met Portugael behoort te maecten, geve ick alle goede verſtanden t'oordelen.

Eenighe sullen hier op moghelijk antwoorden, en seggen dat men met Portugael selfs niet int sin heeft te breecken, maer in alle manieren met haer in Vrede te leven. Maer ick vraghe die, als wy Portugael sijn Brasilſche Landen af willen nemen, of alle haer Onderdanen beroven, nemen, en als Vyanden tracteren, die darwaers varen en trafiqueren, of sy dat langher sal lyden? en of sy dan niet selfs ons voor sijn openbare Vyanden sal verklaren? Ick meene ja: En die anders hem in-beelt sal hem bedroghen vinden: gelijk den tijdt ons dat sal al te vroegh leeren.

Eenige sustineren wederom dat wy in geenen deele met Portugael willen breken,

len breken, maer simpelick alleen onse Rebellen straffen, die weder tot gehoorfaemheyt brengen, en onse verlosen Plaetfen weder in nimen, met de Macht die wy daer heen ghesonden hebben; voorts dat wy alleen daerom de Kust besetten en alles nemen, omdat de Rebellen niet ghestijf en versterckt soude werden. Daer op ick deselve vraaghe; waerom soo veel stancks daerom ghemaect en soo groote onkosten gedaen, daer ons ghepresenteert is buyten onse koste dat alles te presteren?

Wat wyders hier op valt te segghen, sal ick in't derde Deel verhalen en met eene beantwoorden.

Wat de OOST-INDISCHE COMPAGNIE aengaet, dat ick geseyt hebbe, dat dewelstant en behoudenisse derselver mede daer is aenghelegen, datmen de presentatie van Portugael aennemst en met haer over al Vrede maect dat selve besluyte ick uyt dese ses volghende redenen. Namentlijck.

I.

Overmits dat de voorschreve Compagnie, daer door sal behouden en conserveren haer Capitael met de hooge waerdye van dien, dat noch meer als viermael soo veel is: ende over sulcx waerdigh over de drie hondert en vijftigh Tonnen Gouts: Het welcke andersints, by de non acceptatie, en consequentelijck by d'Oorloge, die vorder tusschen desen Staet en Portugael sal ontstaen, groot perijckel loopt, dat het selve in weynigh Iaren niet veel waert sal sijn, of in foodanige Staet te geraccken, daer tegenwoordig het Capitael vande West-Indische Compagnie in staet, ghelijck dat in't derde Deel sal werden aengewesen.

I I.

Item. Om dat sy daer door voor haer Participanten sal conserveren haer commertie in Oost-Indien, en dien volghens haer Jaerlijcksche uyt-delinge, van ten minste vijf-en-twintigh, dertigh of meer ten hondert van haer Capitael: dat mede andersints, by de non acceptatie en de Generale Oorloge met Portugael, daer uyt t'ontstaen, perijckel loopt, gelijcks mede dat daer neffens sal aengewesen werden.

III. Item,

I I I.

Item. Om dat daer door tot profijt van haer Participanten, van tijdt tot tijdt, haer Capitaal noch waerdiger fal werden, door dien haer Staet in Oost-Indien dan eerst recht vast gestelt fal sijn: gelijk dat de dagelijck-sche experientie leert.

I V.

Item. Om dat haer Iaerlijcksche profjten of uytdelinghen daer door oock merckelijck sullen toenemen en vergrooten, ten aensien dat sy alsdan meer profjts fal doen, soo door de vergrootinge van haren handel als in't versparen van veel onnodige onkosten. Het welcke andersints by d'Oorloghe met Portugael mede groot perijckel loopt, als in't *derde Deel* oock sal blijcken.

V.

Item. Om dat sy daer door oock sal conserveren alle haer vaste Plaetsen eer en reputatie, midtsgaders haer groot credit soo hier te Lande als in Oost-Indien. Alle het welcke sy by de non acceptatie, en d'Oorlogh consequentelijck daer uyt t'ontstaen tusschen Portugael en desen Staet, perijckel sal lopente verliesen.

V I.

Item. Omdat sy daer door oock mede sal prevenieren dat haer Participanten niet en sullen behouwen haer Capitaal te vergrooten, ghelijck de West-Indische Compagnie tot verscheyde reysen heeft moeten doen, ende apparentlijck noch meer sal doen; boven en behalven dat sy daer door oock vry sal sijn, van haerte bewaren met veel Interest-Penningen; daerinne sy andersints perijckel loopt te sullen vervallen, by de Generale Oorloghe met Portugael.

Dit sijn dan de ses Redenen in't Regart vande Oost-Indische Compagnie, die my beweghen te adviseren, datmen de presentatie van Portugael behoort aen te nemen.

Wat nu eenige hier op soude mogen segghen salick in't *derde Deel* verhalen en beantwoorden.

Wat belanght de WEST-INDISCHE COMPAGNIE,
waer-

waeromme dat voor deselve in allen manieren geraden is, datmen de presentatie van Portugael aen neemt, en met haer al-omme Vrede maect, daer toe geve ick dese twaelf volgende Redenen. Als namentlijck :

I.

Om dat sy daer by wederom sal krijgen alle haer verlooren Plaetsen in Brasil, en alsoo wederom geraecken aen de vreesaenige Possessie van dien, waer onder ick met eene begrijspe, dat haer Rebellenaldaer haer wederom onder haer Regeringe en ghehobrsaemheydt sullen begeben, en voortaan goede en getrouwe Onderdanen blijven, midts datmen deselve met meerder discretie handelt als voor desen. Staende in desen wel te considereren dat sy nimmermeer anders daer toe sal gheraecken, want ten sy sijn Majesteit van Portugael haer daer toe vermaent of compelleert of sulcx op haer begeert, of dat sy sien dat wy met hem een eeuwige Vrede hebben opgerecht, uyt consideratie van 'twelcke sy dat noch sullen doen; anders segge ick, sullen sy liever sterven en haer selven doot vechten; soo groot is den haet die sy de Compagnie en de gunst die sy den Coninck van Portugael toe dragen.

II.

Om dat sy daer door aen de volkomen Possessie van haer voorschreve Landen en Plaetsen sal geraecken, sonder eenige vordere Bloedt-storting noch onkosten te maecken, en dat oock in korten tijdt, namentlijck op de aenkomste van de Heer Ambassadeur *Francisco de Sousa Continho* aldaer, dewelcke noch bereydt is dadelijck tot dien eynde darwaerts te gaen, nae't sluyten van de Vrede tusschen desen Staet en 't Rijck van Portugael. Staende daer by te considereren dat wy sonder eenighe reden soo groote onkosten hebben gedaen, tot veroveringe van onse verlooren Plaetsen in Brasil, en selfsoorsaecke sijn, van al het Bloedt datter na de aenkomste van onse Vloot en Krijsch-Macht aldaer is gestort, en dat noch gestort sal werden, dewijle dat wy de presentatie vanden Ambassadeur hebben veracht, en sijn Excellentie voor God en al de Wereldt daer over heeft geprotesteert, dat hy en sijn Coninck daer van onschuldigh wilde sijn.

D

III. Om

I I I.

Om dat fy daer door haer ſelven ſal kunnen ontlaffen van't grootſte getal van haer Krijſch-Volcken Oorlogh-Schepen, waer van den laſt haer ſal overwegen en ruineren, ſoo die tydelijck haer van den hals niet en wert ghenomen, (want alſdan en ſal fy deſelve niet van doen hebben, ja fy ſal met haer Inwoonders beneffens een kleyn ghetal Soldaten haer meer als ghenoech of haer Quartieren, tegen de Bos-Loopers, Straet-Schenders, en Moordenaers kunnen beſchermen; ſtaende daer by te conſidereren dat uyt deſe Landen daer op ſoo grooten toeloop van Volck darwaerts ſal vallen, datſe in korten tijdt ſonderlingh geen Soldaten daer ſal behoeven te houden, om dat de Nederlanders in't getal de Portugēſen verde ſullen overtreffen.

I V.

Om dat ſy daer door dadelijck wederom haren handel vande Swarten of Negros uyt Angola op Braſil ſal herſtellen: ſulcx dat ſy van Iaer tot Iaer meer en meer haer inkomſten daer by ſal vergrooten. Staet te hopen dat ſy by Caſtilien metter tijdt ſoo veel ſal te wege brengen, dat die haer conſenteren ſal, met Negros te mogen negotieren in Cartagyna en de Vera Cruz in Weſt-Indien, en Rio de la Plato in Braſil, het welleke ſoo ſy ſulcx konde verwerven, een treffelijcke handel voor haer ſoude ſijn. En kan ick niet ſien dat den Coninck van Caſtilien reden heeft haer dat te weygeren, maer wel ter-contrarie om haer dat toe te laten, ghenierct ſijn Ingeſetenen van Peru en Nova Eſpagne, gelijk oock hy ſelve in ſijn Berg-Wercken als anderſints deſelve hoogh nodigh van doen heeft.

V.

Om dat ſy daer door haer deſparate ſchulden eenighſints of metter tijdt ſal goet maecten en recouvreren, ghelijck oock haer Ingeſetenen aldaer, dewijle elck wederom dan aen't ſijne ſal geraecken, en by de Vrede goede conqueſten weten te doen.

V I.

Om dat daer door hare Actien dadelijck ſullen komente riſſen, en metter tijdt op haer Capitaal te lopen, voornamentlijck ſoo ſy alle haer Rege-
ringhe

ringe op de Menage aenleggen, en goede, abeele en Getrouwe Ministers derwaerts senden, en voorts op alles goede Reglementen maeckt.

V I I.

Om dat sy daer door bevrijt sal sijn, van immermeer voortaan beswaert te werden haer Capitael te vergrooten.

V I I I.

Om dat sy daer door metter tijt middel en ghelegentheyte sal krijghen om haer Schulden te betalen, en de Penningen, die sy op Interesten ghenomen heeft, van soo veel Hondert Wéduwen en Weesen, als andere, Arme en behoeftighe-Luyden, die daer over daghelijcx tot God suechten en schreyen, niet konnende deselve wederom bekomen, ja niet soo veel als den Interest daer van, tot spot en schande van alle haer Vyanden en afgunstigen, en regret en spijt van alle haer Vrienden en Goet-gunstigen.

I X.

Om dat sy daer door wederom sal krijghen haer verlooren eer, Respect Reputatie en Credit.

X.

Om dat sy by aldien datse de Negocie van Brasil selfs willen doen, of de Particuliere Negotianten aldaer of in dese Landen woonende, diese sulcx mochten overgheven, alsdan voortaan hare Coopmanschappen van hier en andere Landen derwaerts, als hare Suyckeren en andere Brasilsche Retouren herwaerts, met slechte of weymich Ghemonteerde Schepen sulden konnen senden en krijghen, en dien volgens dat alle deselve met kleyne on-costen van Vrachten sulden werden beswaert, dat een vande voornaemste Poincten is daer door de Negocie op haer Brasil heeft wederom sal konnen op-gherecht en die van Portugaels Brasil gheruineert werden.

X I.

Om dat sy daer door sal prevenireren alle vordere schade in haer Capitalen, namentlijk dat haer Actien niet lager sulden loopen, het welcke nootfaekelijck moet volghen, soo dese presentatie niet wert aenghenomen, en d'Oorloghe blijft continueren.

D 2

XII. Om

X I I.

Om dat sy daer door niet alleen sal conserveren en behouden niet alleen alle Steden, Plaetsen, Forten, en Sterckten die sy teghenwoordich noch heeft en besit so in BRASIL, ANGOLA, en GENEVA maer oock het platte Landt van PERNAMBUCO, dat het selve niet mede wert uyt-gherooft, verwoest, af-ghesbrandt en ghedepopuleert. Sijnde niet eens daer aen te twiiffelen, dat by Continuatie van haer aenghevanghen Oorloghe, niet alleen het voorseyde platte-Landt sulcx sal wedervaren, selfs slaende de Rebellen uyt het Velt en deselve verjagende, maer oock dat haere voorschreve Plaetsen, Steden en Sterckten een enkel Ballast en beswaernisse haer sal werden, ten aensien dat sy die met Garnisoenen, en andere Provisien continuelyck sal moeten versorgen, en dat sy daer teghen gansch gheen profijt of Inkomsten sal trekken, uyt oorfaecke datter gheen Negotie sal vallen, int regart vande ghevluchte Rebellen.

Dit sijn dande Redenen en Motiven die my beweghen om te adviseren van de presentatie van Portugael alsnoch aen te nemen: Dewelcke, soo ick wel kandencken, by veele niet voor suffisant of bondich sullen werden aenghenomen, immers niet voor soo veel ick segghe aengaende *den Dienst van't Landt en die vande Oost-Indische Compaignie*, ten sy dat ick my naerder verclare dien aengaende, ende met eene vertoone deprocedures die Portugael sal in handen nemen, soo wanneer wy haer Presentatie af-slaen, en liever met haer Oorlogh hebben als Vrede. My is oock niet onbekent, datter veel Persoonen onder ons van die opine zijn, dat Portugael noch de Macht noch de Couragie heeft om met desen Staet te breecken, en niet d'Oost en West-Indische Compaignien al met eene of te ghelijck in Oorlogh te treden: veel min dat sy aen desen Staet ende d'Oost-Indische Compaignie eenighe merckelijcke schade soude kunnen doen, maer veel eer vande selve daer by grooteschande en schade lijden.

Om alle welcke Persoonen dan te contenteren, ick hier wel behoorde de Procedures te beschrijven, daer op ick sie, die Portugael in die gheleghentheyte sal in handen nemen, Maer om dat ick in desen op verscheyde Plaetsen

Plaetsen sulcx belooft hebbe int *Derde Deel* te vertoonen, soo hoop ickullen my alle deselve voor dees tijt Excuseren, en haer Oordeel soo langhe opschorten, tot dat ick het voorschreve Tractaet aen 't licht brenghe, het welcke soo haest sal gheschieden als ick sie en bemercke datter eenige apprentie is tot de Handelinghe met Portugael. Want *was baet kaers of Bril, als men niet sien en wil.*

E Y N D E.

Remonstrantie aen sijn Konincklijke Majesteit van Portugael by de Inwoonders Portuge- sen vande Capitanie van Pernambocq overgelevert.

IS sulcx dat in 't Jaer 1635. *Sigismund van Schop* Pariba veroverst heeft, en dat daer op het yerlies van *Rial en Cabo St. Augustijn* is ghevolght, en hebben de platte Landen daer door haer nootsaeckelijck onder de gehoorzaamheyt vande West-Indische Compagnie moeten begeven,

En Regeerde ter selver tijdt de Politijcke Raden *Jacob Stachouwer, Willem Schot, Ippo Eifens, en Balthasar VVynrijes.*

D'welcke beslooten dat het noodich waer dat eenige van haer ten platte Lande haer souden onthouden om d'Inwoonders tot haer te trecken door 't middel van een Paspoort, om alsoo vry en onghemolesteert elck het sijne te besitten.

Dien volghens is hier toe Ghecommitteert, *Ippo Eifens, VVillem Schot, en Balthasar VVynrijes.* De Politique Raed *Ippo* is gheordonneert nae de Frigefij van *Goiaena en Tamarica.*

Daer komende heeft hy by *Trommelslach* laten Publiceren en by Placaten

caten laten aanslaen, dat alle Inwoonders Portugesen, die haer geabsenteert hadden, en die daer ghebleven waren, datelijck haer souden komen aengheven en Paspoort halen, om daer by haer Goederen Vreedsaemelijck te moghen besitten, en te hebben vryheyt van Conscientie, met belofte dat wy niet meet Tollen of andere Schattinghe en souden geven, dan als wy ghegeven hadden by de Regeringhe vande Koninck van Spagnien: Ende sulcx niet en obedieerde die soude alle sijn Goederen roerende en onroerende geconfisqueert en aent Leven ghestraft werden.

d'Inwoonders hier door gedronghen sijnde, hebben elck voor haere Huys een Paspoort ghehaelt. Ende dat voor een stuck Gelts betaelt.

En hebben deselve, soo nu soo dan, haer Goederen beginnen voor den dach te brengen, haer vertrouwend op de voorseyde Paspoorten.

Ippo Eifens Politique Raed, vernemende dat onder de Inwoonders veel Gouts en Silvers voor den dach quam, practiseerende hoe hy sich daer best Meester van soude maken.

Beschuldigende deselve van Cijnen, gebruyckende daer toe *Jan Wynnam*, *Hans Villemisz.* ende een Molart.

Doch onder de hant haer Inducerende hem al haer gout en Silver te geve.

En die dat deden wierden weder los ghelaten, en een nieuw Paspoort ghegeven.

Want die sulcx niet wilden doen, wierden swaerlijck gepijnicht, tot dat sy sulcx voor den dach brochten.

Ter selven tijt heeft *Villem Schot* inde Fregesy van *St. Antoni*, *Pasiucque* en *Serenstem* wel van ghelijcke laten Publiceren.

Maer deselve heeft even op deselve maniere daer gehandelt als de voor noemde *Ippo*.

De Politique Raed *Balthasar VVijnjes* liet mede veel Inwoonders sonder reden in sijn Quartier ghevangen setten om achter hare Goederen te komen, ghelijck *Consalvo de Oliviera* en meer anderen.

Hier door hebben de Inwoonders van *Pernambock* noyt op haer verhaelkonnen komen, door dien sy onschuldelyck van haer Goederen wierden berooft, ende dat haer daer door de lust verginck.

Nade Doot van *Ippo* quam in sijn plaetse *Hendrick Schilt*. En deselve hebbende

hebbende verstaen, dat by feker Pater *Tobbo*, Capelaen aldaer, eenich Silverwerck vande Kerck met een party stucken van achten inde Aerde begraven was, heeft alle listten ghebruyckt om daer achter te komen, ende sulcx cymlijck uyt-ghevielt door desselfs Pater Neger, en 'tselve laten uyt-graven en na hem ghenomen.

En op dat daer over geen klachten souden komen, heeft hy de voorseyde Pater door sijn Secretaris in de Capelle voor den Outaer laten om 't leven brenghen

't Is oock elck een bekent dat den Directeur *Pieter Iansen Bas*, die na de *Marenion* was gesonden, niet Speciale last om daer wel te Gouverneren, met behendigheyt en schoone woorden d'Inwoonders heeft onder-tast wat Gout en Silver sy besaten.

Ende daer van wel gheinformeert sijnde, heeft hy de voornaemste by de kop ghevat.

En als die versochten datmen haer saeck voort Recht soude brenghen, galsmen voor antwoord, dat sy met een Berck nae 't *Reriff* soude ghesonden werden, om haer Recht daer te ontfanghen.

Dienvolgens heeft hy een Barck laten toerusten en al de Ghevangens daer in gheset gevende sijn Cosijn *VVillem Negenton* dan over het Commando, met den *Fiscael Piesen*.

Desselve hebben, volgens haer last vande voorseyde *Bas*, uyt het ghesicht van't Lant sijnde, alle de voorsz. ghevangens Inwoonders van de *Marenion* levendich overboort ghesineten, om dat niet soude uyt-komen, wat Schat hy van haer hadde bekomen.

Hier uyt ontstont in de *Marenion* groote verbitterheyt over d'Inwoonders, van dewelcke veel Paspoort versochten om op een ander plaetse te gaen woonen, die sy van haer niet en kregghen als voor veel Gelts.

En uyt dese en dierghelijcke proceduren is ontstaen dat d'Inwoonders uyt desperaetheyt die Wapenen in handen ghenomen hebben, om sulcx te wreken.

't Heeft mede ghebleken in wat maniere de Directeur *Nieuw-Lant In Angola* ghehandelt heeft, nae 't vertreck vanden Overste Luytenandt *Hinderson*.

Dewelcke

Dewelcke, Vrede ghemaectt hebbende met den Gouverneur vande Portugesen, en die gheteyckent.

Heeft hy gesocht den selven Gouverneur in sijn Quartier t'overvallen, en dat alleen om het Silver en Gout dat onder hem en sijn Volck was.

Sulcx hy oock ghedaen heeft, overvallende met eenigh Volck deselve by nacht Doodt-slaende wat sy konden.

Ende na dat sy al de voorschreven Buyt hadden bekomen heeftmen de rest Quartier ghegeven.

En d'overgebleven Inwoonders met Vrouw en Kinderen in oude Bercen uyt het Lant gesonden, sulcx datter veel van Honger en dorst in Zee sijn ghestorven en vergaen, eenige sijnde door noot en uyt Armoede opt Reciff ghekomen, wierden daer van d'een en d'ander wat voorsien.

Nae tovergaen van *Ryal* ordonneerden de Politique Raden, contrarie de ghemaecte Articulen, dat alle Vrye-Luyden souden een seecker stuck Geldt geven ende die 't niet ontvluchte wierden by de kop ghevat.

't Is oock waer, dat als *Don Lowijs de Rorsie aen Porto Calvo* quam, en den Collonel *Arteffosky* recht nae hem toe quam, de Inwoonders van *Cumarysy* haer daer ontrent int Riet verbergden, om van beyde sijde geen overlast te lijden.

De Collonel sulcx verstaende, heeft het Riet in brant laten steecken, en alsoo het voorschreven Volck doen verbranden, waer onder veel Jonghe Kinderen waren.

Men heeft oock op 'tseggen van een Slaeff, verscheyde Inwoonders in *Serenhem* laten gevangen nemen, oin datse, na haer segghen, den Vyandt in haer Huysen ghebergh hadden.

Waer op drie Persoonen sijn gepijnigt, waer van d'een stierff, die met d'ander twee is aen een Galge ghehangen, sonder sulcx bekend te hebben, behalven dat haer Goederen sijn gheconfisqueert geworden.

Als *Rabellinie* van *Porto Calvo* met een Troup van achteren door de *Matta* quam, en alsoo aen *Pasiucke Cabo Morebecque* en *St. Lourens*, ende met de Nederlanders vechtende, vluchten most. Soo is terwyle *Sigismund van Schop*, met een Troup Soldaten en *Brasilianen* als *Tapoyers* door t Landt gemarcheert, en heeft veele Menschen of Inwoonders door de *Tapoyers* onder

onder de voet laten houwen), waer onder dat veel onschuldighe als oock veel Vrouwen en Kinderen het gelach hebben moeten betalen.

Men heeft oock de wreetheydt vande Schout *Arnout van Libergen* aen de *Allegoos* aen de Inwoonders gesien.

Dewelcke selfs vier Perfoonen onder de voet heeft ghesteecken, en andere swaerlijck gepynight; ende die gelt gaven sijn los gelaten, heeft also by de drie duyzent en vijf hondert stucken van achten bekomen.

Waer door dat alle de Inwoonders met haer Goederen van daer na de *Bahia* sijn geretireert.

Tentyde als *Ian Blaer* Schout van *Serenheim* is gheweest, heeft hy de Gemeente daer foodanigh uytgeput, dat het onmoghelijck was langer te verdragen.

Overfulcx hebben sy op haer knien aen sijn Excellentie en de hooghe Raden ghebeden, daer in te willen voorsien, ende de Inwoonders in haer gerechtighedyt voorstaen, op dat haer geen reden mochte gegeven werden tegens den Staet yets te attenteren.

De Schout van *St. Antoni Passucke* en *Moeribeke* genaemt *Allert Hol*, boven en behalven dat sy veel Luyden valschelijck beschuldighde, soo debaucheerde hy seecker Portugees sijn Vrouw, die hy in sijn Huys verborghen gen hielt teghen danck van haer Man, die wel daer over klaeghe, maer konde geen Recht bekomen,

Deselve Man naer eenighe daghen sijn Vrou krijgende, heeft haer met een Pieck door haer buyck gesteecken, waer van sy dadelijck is gestorven.

Dat de Ghemeente van *Pernambocq* noyt tot verhael heeft konnen komen, daer van is de quade Iustitie d'oorfaecke, die haer heeft uyt geput.

En van aen begin, als de platte Landen veroverd sijn, heeftmen de Schapen niet gcschoren maer gevilt.

Soo dat sy tot haer Lijf-kost Offen hebben moeten kopen, ende voorts haer in foodanige schulden gesteken, daer sy noyt uyt konde geraecken.

Hier by sijn d'Inwoonders verarmt, door't afsterven van haer Negros door de Kinder-pocken, welcke sieckte seer daer heeft gegrassiert.

Daer by quam dat wy op onse Goederen niet vry en konden woonen, van wegen die vande *Bahia*, alsoo den Coninck van Spagnien daer uyt sijn Troupen in de Capitanie van *Pernambocq* sont, om aldaer het platte Lant te bederven, ghelijck sy dagelijcx de Molens en Riet-Landen verbranden

E

en onse

en onse Negros wegh nemen en de Ossen flachteden, behalven dat sy ons gelt en goet af drongen sonder dat wy vande Nederlanders oyt konde bevrijdt werden.

Waert hier by noch ghebleven! Maer neen: Als die van 't Reciff sulcks verstonen, hebben sy inede haer Troupen in't Landt gesonden. En waer dat die verstonen, dat die vande *Bahia* met geweld Farijnha of eenigh ander Spijs hadden bekomen, sijn sy daer heen gemarcheert en hebben de Portugesen gevangen genomen, en seer grootelijcx daer over getraecteert, en maecktent slimmer als die vande *Bahia*.

En om de Man van't Huys weder los te krijghen, soo moster gelt ofte eenigh ander goet wesen.

Ende al quam daer dien selven dach een ander trop, die gingh alden selven gangh.

Sulcx dat desen overlast, en Roverye ten platte Landen gestadigh heeft geduert.

Hier over hebben de Koop-Luyden van't Reciff, die haer Goederen en Contanten aen de Inwoonders hadden verkocht ende verschoten, om met Suyckeren te betalen, ende geen betalinge konnende krijgen, deselve Inwoonders in Recht getrocken, ende Sententie tegen deselve geobtimeert.

Waer van d'onkosten dickmaels meerder bedrogen als het Capitael.

Deselve, stellende haer Sententie ter Executie lieten verkoopen Negros, Ossen, Partides, en dat op't vierde part niet soo hoogh als die waerdigh waren.

Niet eens considererende wat schade deselve van de beginne hadde geleden tot dien tijdt toe.

Waer door datter veel genootsaecht waren geweest haer Landeryen te verlaten ende na de *Bahia* te vertrecken.

De Hooge Raden hier tegen willende voorsien, sonden eenige Ioden dat Makelaers waren in't Landt, en lieten met verscheide Meesters d'Ingenhos en Laboradores spreken, om met haer een Contract aen te gaen, van wegen haer schulden, om daer van ontlast, en niet meer vande Koop-luyden daer over geexecuteert te werden.

Doch lieten haer in't secreet seggen, soomen haer een groote schenckagie wilde geven, dat sy alle haer particuliere schulden voor Rekeninghe vande Compagnie haer souden af-nemen.

Maer

Maer de schenckage moſte te voren in contant of Iuweelen ghegheven werden.

Daer naer ſoudeſe by Requeſt aen den vollen Raet verſoecken, dewijle datſe vande Koopluyden overvallen wierden, dat ſy haer daer van wilde ontlafen, mits daer tegens verſekeringe nemende, van 'tgene ſy beſaten.

Ende dat dit Requeſt alſo pro forma ſoude werden overgegeven, op dat de Hoge Raden 'tſelve voor de Negentiene ſoude konnen verantwoordē.

Hier op hebben vele vande ſelve goet gevonden met de Hooge Raden dit ſoo aen te gaen.

Ende ſijn met deſelve daer over verdraghien, dat ſy met Ordonnantien haer Particuliere ſchulden ſouden betalen.

Mits betalende aen de Compagnie achthien par cento, en daer vooren verbindende alle haer goederen roerende en onroerende, aen de voorſchreve Compagnie.

Maer de Koopluyden en wilde de vooffz Ordonnantien niet aennemen ten ware datmen daer dertigh ten hondert op liet vallen.

Sulcx dat ſommige haer Contracten koſteden voor eerſt, duyſenden van ſchenckagien aen de Hooge Raden, daer en boven achtien par cento aende Compagnie, en dertigh par cento dieſe aende Ordonnantie verloren, makende te ſamen wel vijftigh par cento.

Nu die geene, die op ordre vande Hooge Raden Beeſten leverden aen haer Guarniſoenen voor haer Soldaten, en daer over Ordonnantien kregen op haer Treforier, en konden die penningen noyt krijghen ſonder vijf-en-twintigh ten hondert daer op te laten vallen.

Ter ſaecke van 'twelcke een heel nieuwe Negotie daer opſtont onder de Ioden, die deſelve Ordonnantien meeft op-kochten, ende deſelve met de Hooge Raden wiften te reſcontreren, tot groot miſcontentement van de Ingeleutenen.

De hooghe Raden bevindende haer met de voorſeyde Contracten bedrogen, en dat het Landt daer door in ruïne ſoude geraken, en dien volgens de Compagnie op groote ſchade, ende dat door de quade betalinghe van Contractanten, hebben opſienders geſtelt in elck Frigeſye, dewelcke haer ſchulden voor de Compagnie ſoude opbeuren.

Deſelve hebben van ſommige Debiteurs, heele Kiſten Suyckers genoten midts dat ſy aen de hooge Raden ſouden ſchrijven, ende haer excuſeren datſe geen Suycker gemaect hadden.

Sulcx dat daer door de Compagnie seer wierdt gefraudeert en bedrogen, ende de hooge Raden wierden met Giften en Gaven oock ghepaeyt.

De hooghe Raden bevindende dat sy met dese opsienders niet wel bewaert waren, hebben goet gevonden in yder Fregelye een Raedt van Justitie te senden, of een vanden Raet van Finantie, om op een ander manier haer schulden in te vorderen.

Dewelege door't Lant met Soldaten hebben gereden, ende in alle Molens Volck gelaten, op koste vande Gemeente.

En op dat niemant voor haer eenig Suycker daer soude krijgen, merkten sy alle de Kisten met het merck vande Compagnie selfs die Luyden haer Suyckren, die aen haer niet schuldigh waren.

Seggende dat de Compagnie voor dat mael die van noode hadden.

Sulcx dat die Luyden daerover de Compagnie lange moesten na loopen, cer sy contentement hadden.

De voorz Contracten sijn nae't oordeel van al de Wereldt, het bederff geweest vande Compagnie, maer seer proffijtelijck voor haer Dienaers.

En dattet voor yders voor-hoofd gheschreven stont wat Schenckagie datter van't Landt ghegeven sijn, het soude wel het derde part bedraghen van al'tgeene de Compagnie uyt Brasilien is gefonden.

'Tis ghenoech bekend dat de principaelste Koop - Luyden op't Reciff langen tijdt over dese quade Regeringe hebben gemurmureert.

Oordelende dat groote onheylen daer uyt soude ontstaen ende het Lant te niet geraecken.

Want men ter saecke van alle'tgunt voorz alle dagen op't Reciff seer groote oneenigheden heeft gesien, de Gemeente tegen de hooge Raden, de Raden van Justitie tegen de Schepens, soo datter niet anders om ging, als dat d'een den ander afronteerden, latende de ghemeene welvaert te niet gaen.

Waer door de Portugesen ten platte Landen woonende, sulcx alles remarquerende, te meer geencourageert wierden om haer voorgenomen exploit in't werck te stellen.

Heeft niet den Pensionaris van *Maurits* stat openbaerlijck op't Reciff voor al de Wereldt geklaeght over de Godloose Regeringe vande hooghe Raden, en Raden van Justitie, ende daer over sijn plaets gerefigneert en na Neerlandt gegaen? om sijn Hoogheydt den Prins van Orangien ende de Negen-

Negenthienente klagen over de onrechtveerdighe Justitie en alle andere quade freecken die daer om gingen die niet als alle daghen groote oneenigheyt en verweecten! minst voegende in dese nieuwe geconquesteerde Landen, waer uyt niet anders als groote onheylen stonden te beforngen?

Maer doen hy de waerheyt seyde wiert hy gesufflettert, ende vande Raden van Justitie gedreyght.

Soo dat niemant in Brasiliën oyt de waerheyt heeft derven spreken, of wiert dadelijck geaffronteert.

Doch men heeft drie Maenden na sijn vtreck wel bevonden of hy de waerheyt had gefeyt of niet.

De Inwoonders vande Capitanie van *Pernambucq*, dagelijcx siende dese oneenigheyt op't *Reciff*, hebben haer voornoemde exploot te beter by der handt genomen. Te weten *Ian Fernandes Viera* heeft de Wapenen aengenomen ende hem in't Velt begeven, en Placcaten uyt laten gaendat alle de Inwoonders de Wapenen soude aennemen, om haer selven te verlossen van al haer overlasten, die sy voor die tijdt met groote patientie hebben moeten verdragen.

Ondertusschen hebben de Hooge Raden goet gevonden, naer de *Bahia* te senden den Politique Raedt *Balthasar vande Voorde* met *David van Hoogstraten*, om op de Gouverneur *Anthony Telles deselve* te versoecken, dat hy wilde ordre stellen, de opgeworpen Inwoonders van *Pernambucq* te stillen.

Terwile dat de Ambassaten naer de *Bahia* waren, hebben de Hooge Raden in't Landt gefonden Capiteyn *Ian Blaer* met ontrent twee hondert Man en eenige Brasiliaenen, om sulcx te doen.

Want doen ter tijdt noch weynich gerebelleert waren.

Maer deselve Capiteyn dat niet aensiende sloegh doot, roofde, en plonderde elck een of hy schuldigh was of niet, soeckende maer gelt en goet.

Ende daer mede noch niet te vrede sijnde, heeft oock verscheide Vrouwen en Jonge Dochters verkracht, ende deselve daer na aen de Soldaten en Brasiliaenen gegeven, die het selfde deden.

Waer door alle de Inwoonders genoghsaem tegen haer danck gherebelleert sijn, resloverende liever te sterven, dan haer Vrouwen en Kinderen alsoo te laten schoffieren.

Men heeft voor desen oock ghesien, hoe dat de Hooghe Raden alle die hebben gefocht te affronteren, die inder gherechtigheyt over haer quade

Regeeringe in't openbaer hebben geklaeght, gelijk *Abraham de Vries*, en de Commissaris *Jacob Linfenich*, ende de voorz Pensionaris. Waer aen de gantsche Gemeente van't Reciff oock groot miscontentement heeft ghehadt.

Dese Fouten en quade Regeringhe hebben wy elf Iaren moeten verdragen, sonder dat wy daer over eens hebben dorven klagen, om datmen sach dat sy haer eyghen Natie daer over affronterden om datse de waerheydt seyde.

Dat wy sijn tot onderscheydelijcke malen geresolveert gheweest om twee gheloofwaardighe Mannen uyt de Capitanie van *Parnambocq* aen de Heeren Staten ende de Negenthiene te senden, om desen overlast en quade Regeringhe haer te kennen te geven.

Maer sulcx is altijd na ghebleven, om dat elck een vreesde dat hy daer door in't lyden soude koinen.

Ende dewijle dat wy Ingesetenen, Portugesen inde Capitanie van *Parnambocq*, ons onder de Regeringhe vande West-Indische Compagnie hebben begheven, op conditie dat wy onse Goederen vreedsamelijck souden besitten, vryheydt hebben van conscientie ende met geen meer lasten beswaert werden, als ten tyde vanden Coninck van Espagnie. Ende datmen ter contrarie ons heeft gehandelt, onse bederffenisse gesocht, en ons in een sware Slavernye gebracht.

Soo ist dat wy Ingesetenen vande Capitanie van *Pernambucq* aen sijn Konincklijke Majesteyt van Portugael dese Reimonstrantie vertoonen, om daer uyt te verstaen, wat redenen ons gmoveert hebben de Wapenen in handen te nemen, en dat alle Potentaten daer van oock kennisse mogen hebben.

Vertrouwende dat sijn Konincklijke Majesteyt ons in sijn protectie sal nemen, in onse gerechtigheydt helpen ende sijn Faveur thoonen.

Niet willende datmen ons alleene sal gelooven, inder wy beroepen ons op onse Rechters selfs, en op alle de principaelste Nederlanders van't *Reciff*: dewelcke alle de voorschreve abuysen bekent sijn, en meer; daer over sy oock na Neerlandt hebben gheschreven; als haer Notelen uytwijfen. Ende dewijle dat wy dien aengaende ghenoeghsaem verseeckert sijn, soo oordeelen wy dat het den Almachtigen God sijn werck is dat wy de Wapenen hebben in handen ghenomen, en dat die ons verweckt heeft teghen sulcke

Tulcke onbehoorlijke Regeringe; en fullen daer by leven en sterven.

Doch overmits dat wy ons selven niet en willen Iustificeren, soo ver-
toonen wy dit aen uwe Konincklijke Majesteit en aen alle andere Prin-
cen en Potentaten; biddende ons in onse gerechticheyt te willen hooren,
vertrouwende sulcx in Hollant sal geconfidereert werden, dewijle het nu
daer toe gekomen is, dat wy't met 'tSweert fullen moeten verdedigen.

Doch op datter geen meer Bloedts mochte ghestort worden aen beyde
sijde, soo presenteren wy de West-Indische Compagnie, om niet haer in
handelinghe te treden, om *Parnambocq* af te staen voor een redelijken
prijs.

Maer soo sy daer toe niet en wil verstaen, soo sijn wy geresolveert tot
de leste uyr onses levens haer te resisteren, ende alles tot asche te verbran-
den, soo dat niet een steen op den anderen sal blijven, ja wy fullen de wor-
telen vande Cannariaels uytroeyen, op datse noyt geen vruchten uyt Bra-
siliën fullen trecken, gedenckende met Vrou en Kinderen by de Wapenen
te sterven.

Doch om alle dese onheylen voor te komen, geven wy onse reechtveer-
dige faecke te kennen, versoeckende dat alle Christelijke Potentaten ons
willen behulpelijck en ons middelaers sijn over onse presentatie, die de
Compagnie sal aennemen soo sy wijs is en haer faeck recht in siet.

Biddende God Almachtigh dat hy haer daer toe wil verwecken,
om onse presentatie aen te nemen. Doch soo sy sulcx niet en
willen doen, soo roepen wy God tot getuygen, dat sy oor-
faeck sijn van ons en haer verderf, en van al het quaet
dat daer voorts uyt sal spruyten. Anno 1645.
den 12. Octobris.

